

Abonamintulü

Pentru monarchie:

Pre anü 6 fl., ¹/₂ anü 3 fl., ¹/₄ anü 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pre 1 anü 18 frs., ¹/₂ anü 9 frs., ¹/₄ anü 4 frs. 50 cm.

Fóea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericescã-politicã.**Insertiuni**Unü şirü garmond:
odatã 7 cr., a dóua óra
6 cr., a treia óra 5 cr.,
şi de fie care publicã-
ţiune timbru de 30 cr.Totü ce privesce fóea
sã se adreseze la «Re-
dactiunea şi Admini-
stratiunea Uniriî»
în
Blaşü.**Anulü III.****Blaşü 10 Iuniü 1893.****Numérulü 23.****Dragoste frãtescã.**

În viaţa nóstrã constituţionalã nu trece anü, în care guvernãñii nostri sã nu iesse din oficina lorü cu câte unü proiectü de lege ori şi cu mai multe, pentru ca printr'insele devenite legi sã ne impedece pe noi pe Romãni în des-voltarea bisericescã şi scolasticã, şi ácësta numai pentru cã bisericele romãnesci nu vorü cu nici unü preţü sã imiteze esemplulü altora şi sã se des-brace de caracterulü seü naţionalü. Şi de cândü guvernulü i-a succesü sã zãdãrnicescã şi cea mai modestã re-presentare a nóstrã ca naţionalitate in-dividualã în legislativa ţerei, de atunci în casa deputãñilorü proiectarea astorfelü de legi se primesce cu însufleţire ge-neralã, şi nu se mai aude nici o voce, care sã i-se împotrivescã. Numai în casa magnaţilorü se mai audü prote-stãri bãrbaresci şi energice în contra acelorü proiecte de legi. Suntü pro-testele archiereilorü romãni.

Noi scimü prea bine, cã valórea practicã a acestorü protestãri este de totü neînsemnatã. Ce ar şi cumpëni şapte voturi în contra la sute de voturi? Dar cu tóte acestea noi în „Unirea“, de cândü sustã ea, totdeuna amü spus'ó, cã ne bucurãmü de solidaritatea asta a archiereilorü romãni. Ne bucurãmü de ea mai alesü pentru cã din purce-derea asta solidarã a archiereilorü ro-mãni amü înţelesü, cã ei îşi pricepü totdeuna chemarea de a apëra intere-

sele turmelorü sale şi nu vorü sã le pãrãsescã de dragulü unorü idei chi-merice şi absurde, precum este şi idea unei Ungariî unitare în privinţa limbei.

Cu atâtü mai mare a trebuitü deci sã ne fie mãhnirea cauzatã de lovitura, ce o dã Archiereilorü uniñi „Telegraful Roman“ în numérulü seü alü 54-lea din 3 Iuniü a. c. Şi pentru ca sã arëtãmü, cã mãhnirea nóstrã nu este esa-geratã, lãsãmü sã urmeze aci unele pãrţi din articlulü numitei foi:

La 1879 cândü cu legea pentru introducerea limbii magiare şcólele ele-mentare . . . . în casa magnaţilorü archiereii nostri şi cei ai bisericiei greco-catolice romãne se întreceã între sine în combaterea legii, şi deşi lupta energicã nu a pututü împedeca votarea legii, totuşi bãrbãñia, cu care ne-amü apëratü, a im-pusü şi ţerei şi străindãñii.

La 1883 cândü cu legea pentru şcólele medii . . . . a combãtutü legea în casa magnaţilorü singurü numai ac-tualulü nostru metropolitã, lipsindü dela loculü lorü prelañii bisericiei gr.-catolice romãne.

Acuma la acestü fatalü protectü de lege . . . . în casa magnaţilorü aflãmü pe prelañii bisericiei noastre ortodocse ro-mãne şi numai pre ei.

Celelalte biserici n'au aflatü cu cu-vinñã sã combatã protectulü de lege, sin-gurã biserica nóstrã a luptatü, pentru ca sã cadã cu falã, singurü archiereii nostri au pãşitü cu temerile lorü, gravaminele bisericii. Alte biserici n'au avutü nici

temeri, nici dureri, ca sã pótã pronunţa ministrulü de culte semnificativa şi me-morabila apostrofare, cã unicã biserica greco-orientalã romãnã vede pericululü în proiectü, cã singurã acestã bisericã e ne-patrioticã, combãtëndü o lege, pre care tóte celelalte o apróbdã, parte vorbindü, parte tãcëndü.

Ne înfiorãmü cândü vedemü deca-denña, la care amü ajunsü, ne înfiorãmü, dar trebue sã o constatãmü, cãci mai rãrãñi ca acuma nu amü fostü nici odatã, mai isolañi în luptã nici odatã nu ne-amü arëtatü, ca şi acuma. . . .

Ne înfiorãmü toñi, cari cunóscemü sërãcia poporului nostru, ne înfiorãmü de sórtea sërmanelorü noastre şcóle, de sórtea sërmanilorü nostri învãñatori, şi cu óre care sfielã ne punemü întrebarea, putë-vomü óre susñine lupta între condiñiunile actuale?

Aşa „Telegraful Roman“.

Noi din parte-ne nu voimü nici decum sã ne facemü apëratórii archiereilorü nostri. Ei nu au lipsã de apërarea nóstrã. Ne-amü şi face de risulü lumii voindü sã dovedimü unü lucru, despre care afarã de „Tele-graful Roman“ este convinsã tótã su-flarea romãnescã. Nici aceea nu voimü sã o cercãmü, cã archiereii nostri pentru ce nu s'au înfãñitãñi şi în casulü de fañã cu toñii în casa magnaţilorü, ca sã-şi ridice şi de astã datã ca de alte ori vocea în contra neindreptãñirii celei mai nóue, ce ni-se face. Nici aceea n'amü cercat'ó, cã în casuri analóge

Feuilleton.**Unü noü „cestiunariü istoricü“ pentru dlü Nic. Densuşanü.**

Dlü Nic. Densuşanü, cunoscutulü nostru „istoricü“, s'a apucatü de unü lucru mare, pe care dacã-lü va isprãvi, vomü putë sã ñicemü, cã şî-a câñtigatü merite neperitóre pentru istoria nóstrã naţionalã ca nimeni altulü.

În unü aña numitü „cestiunariü“ lungü publicatü în „Gazeta Transilvaniei“ voesce sã construiescã istoria cea mai veche a nóstrã şi a ţerilorü locuite de noi din tradiñiunile, ce ñinsulü crede, cã s'au pãstratü la poporulü nostru. În „cestiunariulü“ acesta rógã pe toñi cãrturariï nostri, sã-i rëspondã la unü numëru lungü din samã afarã de întrebãri, ce atingü cea mai veche istorie a nóstrã, dupã ce se vorü fi informatü dela poporü, şi cu deosebire dela bëtãrãni.

Ca cetitorii nostri, cari nu au avutü fericirea a ceti minunatulü acesta „cestiunariü“ publicatü în „Gazeta Transilvaniei“, sã-şi pótã face idee despre elü, lãsãmü sã urmeze aci numai câteva întrebãri din elü.

Întrebã adecã dlü Densuşanü pe toñi cãrturariï nostri, cã:

1. Ce spuneaü bëtãrãniï, ce felü de poporë saü limbã pãgãne au locuitü în ñara ácësta mai înainte de romãni?

2. Se vorbesce ceva în poporü, cã odatã ar fi locuitü pe acolo nisce ómeni miei saü piticü? — şi ce s'a întâmplatü cu ei?

3. Vorbiau ceva bëtãrãniï, cã odatã ar fi lo-cuitü pe acolo nisce poporë cu numele de:

— Celçi? — Schiçi (saü Schite)? — Scoloci? — Socci? — Georgiü? — Vasiliü? — Agatirsi (Trauß)? — Sarmañi (Sarmatañi)? — Sargañi? — Anarçi? — Teuriseçi? — Cistoboci (Costoboci)? — Predãveni? — Rãtãceni? — Bieñi? — Burideni? — Cotenü? — Senal? — Sãldenü? — Ciaghiañi? — Piefigi? — Ba-starni? — Cancoienü? — Carpi (Carpiani)? — Peu-ceni? — Iañi (Iasigi)? — Rocsolani? — Velçi? — Osiü? — Gotini? — Harpi? — Britolagi? — Tagri? — Tirangeñi? — Tiriñi (saü Turite)? — Neuri? — Meterei? — Crobyzi? — Marcomanü? — Quadü? — Savari? — Boi? — Breuci? — Aravisçi? — Scor-disci? — Traci? — Trivali?

— şi ce s'a întâmplatü cu poporële acestea?

4. Se aflã cumva pe la ţerãniï de acolo case de lemnü construite pe stâlpi înalçi avëndü locü liberü de desubtulü casei, cum este de exemplu la coşare?

— ori dacã se gãsecü prin locurile bãlþose de

acolo stâlpi saü pociumpi de lemnü, pe cari sã fi fostü odatã casã?

(Aici referentulü este rugatü sã semneze o astfelü de casã, dacã se mai aflã undeva pe acolo.)

5. Ce spunü bëtãrãniï, ce lege aveaü ómenii, cari locuiañ în ñara ácësta mai înainte de romãni?

— aveaü ei vr'unü munte sfinñü, unde se în-chinau şi fãceaü rugãciuni?

— la ce dumneñel se inchinau ei?

— şi dacã le era iertatü sã mânãnce carne şi

sã aibã mai multe femei?

6. Se vorbesce ceva pe acolo despre nisce ómeni sfinñi cu numele Zamolce şi Deceneü?

7. Pomenesce ceva poporulü pe acolo de nisce duhuri necurate cu numele de:

— Gebeleiz? — Sabañã? — Sarmandã? —

Sule? — Sulevi? — Bende?

8. În ce sate este obiceiulü, cã ómenii sã umble cu capulü descoperitü (golü) érna şi vara,

fãrã sã fie în jale?

9. Se vorbesce ceva, cã în vremile vechi sã fi venitü pe acolo cu bãtae nisce crai cu numele de:

— Sesostre (ori Sesoose)?

— Darie?

— şi Alesandru Macedonü?

10. Se vorbesce ceva în poporulü de acolo despre nisce crai cu numele de:

— Sarmis?

pentru ce nu au făcut-o acesta arhierii bisericeii române neunite. Căci datu-s'au și casuri de acestea. Iși vor fi avut și unii și alții causele sale, și nu sunt datori să ni-le spună. Noi nici nu-i întrebăm de ele. Noi nutrim încredere în toți arhierii români. Și chiar de aceea nu ne trece prin minte, să ne folosim de casuri de acelea singurate spre a împoșca cu învinuirii în nisce bărbați, cari au dat dovești, că știu ce este durerea de nelmul său. Cu așa ceva adecă érá-și ne-am face numai de risul lumii.

Nici aceea nu o putem pricepe, cum de frații dela „Telegraful Roman” pot să fie așa de preocupați față cu valoarea practică, ce o poate avea pășirea arhierilor nostri în contra vre unui proiect de lege în casa magnaților. Dór au fost casuri, când arhierii români toți șapte au făcut unor proiecte de legi opoziție în casa magnaților, dar pentru aceea proiectele acelea totuși au devenit legi. Ele au devenit legi, pentru că legile se votează, și apoi știut este, că în corpurile legislative fiesce care membru are numai un vot.

Nici nu e timpul acuma potrivit spre a ne arunca unul altuia învinuirii în față ori spre a ne vërșa necasul în espectorii elegiace, precum face „Telegraful Roman”. Acum mai virtos ca ori când pretind împrejurările fapte dela noi. „Unirea” de mult a prevădută rēul și de aceea a și cercat după mijloce de aceea, prin cari rēul acesta s'ar puté abate și paralisa. Mijlocele acelea le-am și oferit publicului spre aprețiere.

Și unul dintre mijlocele acelea — după modesta noastră părere — ar fi, ca Românii, uniți și neuniți, să conlucre într-o susținerea școlii românesce în toate comunele acelea, în cari lo-

cuesc mestecați. Noi așa suntem informați, că pașul cel dintâi spre scopul acesta s'a făcut din Blăși din partea factorilor competenți deja înainte de asta cu câțiva ani și apoi s'a mai urgritat răspunsul, însă fără de nici un succés. „Telegraful Roman” ar puté să aibă cunoscintă despre faptul acesta. Crede cumva „Telegraful Roman”, că prin învinuirii ca celea citate ne apropiăm mai tare de realizarea acelei cooperării? Noi nu o credem.

Budapesta și Viena. — Cine a înștit numai cu cevași atențiune evenimentele din trecutul mai depărtat și mai apropiat, ce s'au urmat în politica internă a monarhiei noastre, netrecut a trebuit să observe o mare schimbare în relațiunile dintre Budapesta și Viena?

Este cunoscută cauza nemijlocită, care a provocat căderea ministerului Szápáry. A fost afacerea cu desvelirea monumentului honveților și cu încununarea monumentului lui Hentzi. Cine nu-și aduce aminte de paroxismul, la care ajunsese pe acel timp șovinismul magiar față de curtea din Viena? Și cine nu-și aduce aminte, că spre mirarea tuturor Curtea și-a dat învoirea, ca la desvelirea monumentului honveților să ție parte și armata, dacă în schimb se va încununa din partea magiarilor și monumentul lui Hentzi?

Scimă, ce a urmat. Magarii n'au voit să încunune monumentul acestor „mercenari”, cari pentru Tron și-au vërșat sângele, și contele Szápáry, pentru-că și-a dat învoirea la un asemenea plan, a trebuit să se retragă.

Vii ne sunt încă în memorie orgiile șovinismului triumfător. Magarii au făcut afrozni Curții și armatei.

Dar dicala aceea: *Nach dem Polterabend kommt der Katzenjammer*. Curtea încă și-a trasă samă și a aflat, că trebuie să

pună capăt nebuniilor. Maiestatea cu semne înverdate de mahnire a părăsit Ungaria. Și de atunci numai un cuvânt era pe buzele tuturor: „Regele e mânos.”

La început puternicii nostri se făceau, că nu le pasă. Mai mult: amenințau chiar, că dacă nu va veni regele la Pesta, nici ei nu vor merge la Viena, și încă și mai rău. Dar apoi vędęnd, că nu se spărie nime, au început a o lua cu frumosul. Și peregrinaje preste peregrinaje la Viena, și rugăminte preste rugăminte, ca regele să vină la Pesta.

Și regele a venit.

Dar cu ce preț?

Monumentul honveților a fost desvilit, fără ca la serbare să se vadă macar o singură uniformă de militar și fără ca un singur ministru unguresc să se arete. Mai mult. Guvernul unguresc a fost silit, să declare apriat, că desvelirea monumentului honveților are colorit de demonstrațiune în contra Curții. Mai mult. În delegațiunii ministrul de rășboi Bauer declară, că înființarea unei Academii militare cu limbă de propunere magiară este o imposibilitate. Și ceea ce preste toate e mai mult, e că opoziția nu prea are curaj să facă gură mare. Strigă, pentru-că e opoziție; dar fanfaronadele de odinioară au încetat.

Scurt: e un fapt, că — cel puțin pentru moment — șovinismul față de Curte a încetat.

Noi să ne bucurăm?

Nici decât. Șovinismul față de Curte încetă pe socota noastră. În mēsură, în care scade în sus, în aceeași crește în jos. Jertfa sunt naționalitățile, suntem mai ales noi Românii.

Ma e nevoie de dovești? Dar nu acum tocmai se urgriteză legea cu salarisarea învățătorilor? Nu acum tocmai se trag înaintea judecării toți membrii comitetului nostru național, pentru că în numele poporului românesc au îndrăsnit a merge cu o oma-

— Critasir? —
— Burebistă?
— Decebal? —
— sau cu alte numiri asemenate?

11. Se află cumva pe la țărani de acolo numele ori conumele următoare:

— Ariapit? — Bicile? — Burebista? — Decebal? — Dac? — Dad? — Dabija? — Daul? — Daz? — Diecomis? — Dorpane? — Decene? — Diege? — Dromichete? — Camosic? — Cotiso? — Cothela? — Orole (Role)? — Scoril (Coril)? — Sola? — Sitalc? — Susag? — Seuthe? — Sabaț? — Vezina? — Zamolce? — și Zyrase?

— ori alte nume și conume asemenate?

12. Se află pe acolo ceva țerburi sau burnieni cu numele următoare:

— amalustă? — aniascesce? — aprus? — arboria? — bles? — bodală? — caropitla? — cercerafron? — chinovilă? — coadamă? — cotitată? — crustane? — cucolidă (cocolidă)? — dachină? — dieliă? — din (sau dun)? — diodelă (diodetă)? — dohelă? — dohleă (dolheă sau discopelă)? — dracor? — drocilă? — fitofdedelă (fitoftetelă)? — gonoleț? — lacș (sau lac)? — mantiă? — mozulă? — ninor? — olmă? — ormiă? — polpum? — priadelă (sau pegrină)? — prodionă? — propedulă? — pornă? — ratibidă? — riborastă? — salia? — scardiă? — scită (ori schit)? — schiare? — sebă? — sicponesc? — simpaacs (simpleacs)? — sipotă? — stizosilă? — tulbilă? — toră? — tutastră? — zired? — zuosti (sau zuosteru, zonuste)? — ori plante cu alte numiri asemenea acestora?

13. Se aud pe acolo în gura poporului cuvinte:

— Sabala?

— Tiraboști?

— și ce anume însemnează cuvintele acestea?

14. Ce spuneau bătrânii, din ce țară se aduceau în vechime armele, instrumentele și vasele de bronz?

15. Spuneau ceva bătrânii, că odată vinia pe acolo neguțătorii cu mărfuri din India?

16. Se află pe acolo vre-un câmp de arătură, ori drumuri de hotără cu numiri cam asemenea cuvintelor următoare: Decumanus, Cardio, Limes?

Cetind „cestiunariul” acesta ne-a venit numai decât un cuget, care credem că-l va afla practic și-l va îmbrățșa și dl Densușan. Anume, în articolul său din „Gazeta Transilvaniei” în contra Mitropolitului Vancea, pentru că ne-ar fi stricat „legea strămoșească”, în numărul 66 dice, că noi „am avut o independență bisericească basată pe o serie de instituțiuni naționale-bisericesci, pe cari le putem urmări până în cele mai depărtate timpuri ale evului mediu, care independență a fost apărată cu o rezoluțiune demnă și bărbătească, atât în timpurile nefericite ale națiunii noastre, când Papii dela Roma ațiașă pe regi Ungariei cu rebelul de esterminare asupra poporului nostru (?), cât și în timpul persecuțiunilor calviniste din Transilvania”.

Noi, și cu noi și alți oameni serioși, ori cât am cercat, nu am putut afla înainte de s. Unire chiar nimic, dar absolut nimic, nici de minunata aceea „serie de instituțiuni naționale-bisericesci”, pe cari înainte de Unire „le putem urmări până în cele mai

depărtate timpuri ale evului mediu”, nici de „rezoluțiunea cea demnă și bărbătească”, cu carea au fost apărate în timpurile nefericite. Noi scim, că „instituțiuni naționale-bisericesci” de ceva valoare am început a avea numai dela s. Unire încoco, și că înainte de Unire clerul românesc nu numai n'a arătată nici cea mai puțină „demnă și bărbătească rezoluțiune” față cu încercările principilor calvinesti de a calvini biserica românescă, ci fără a dice nici un cuvânt a trecut pe sub toate furcile caudine ridicate de acei principii. Noi scim, că istoria noastră ne spune, că cel dintâi biserican român în Ardél, care a arătat în adevăr „demnă și bărbătească rezoluțiune” în apărarea bisericeii și a nemului nostru, a fost Episcopul unită Inocențiu Clain, crescut de Iesuiții cei așa urți dlui Densușan.

Fiind că „serie de instituțiuni naționale-bisericesci”, și „rezoluțiunea cea bărbătească”, pe carea „o putem urmări până în cele mai depărtate timpuri ale evului mediu”, sunt mult mai aproape de timpul de față decât „poporele, ce au locuit în țările noastre înainte de Români”, așa e lucru firesc, că despre acele trebuesc să fie la poporul și la bătrânii nostri tradițiuni mult mai multe și mai chiare ca despre acestea.

Sub minunata asta „serie de instituțiuni naționale-bisericesci” dl Densușan de sigur înțelege instituțiunile bisericeii orientale, căci pe acestea vre să le aperse dinul în contra Mitropolitului Vancea.

Deci ne-am luat și noi libertatea de a

gială scrisore la acela-și Rege, la care de atâtea ori au mersu și domniul dela Pesta? În consecință nu este ore acestu monstruos procesu o dare în judecată a tuturor Românilor de pe teritoriu Coronei Sfântului Ștefanu? Și ce e mai multu: Nu s'a învoitu ore ministrul de războiu Bauer, ca de aici încolo în toate școlile militare să se propună ca studiul obligatoriu limba magiară, deși lipsă de ea au numai ofițerii din regimentele magiare, precându bunăoră instrucția în limba română rămâne lăsată cu totul în grija lui Dumnezeu?

La ce să continuăm? Faptele vorbesc. Și faptele ne spun, că și de astădată avem de-a face cu politica aceea de camarillă, care se susține numai pe conta cetățenilor, numai prin desbinările dintre fiii patriei.

Dacă Curtea a putut să înfrângă șovinismul magiaru față cu dânsa, nu l'ar pute ore înfrânge și față cu noi?

Noi avem deplină credință, că ar pute. Numai n'a sosit încă timpul. Orizontul politicu e foarte clar. Relațiunile noastre cu toate puterile sunt cele mai amicabile. Prospețele păcii sunt mai asigurate ca ori cându mai înainte.

Să lăsam dar pe magiaru să apese pe români. Aceștia suntu omeni blânzi și pașnici. La casu de nevoie cu o mică promisiune ăr fi vomu prinde. Deocamdată să-l lăsam în grija — magiarilor.

Revista bisericească.

Din Patrie.

Maiestatea Sa Monarchulă la propunerea ministrului r. u. de culte și instrucțiunea publică prin decretul din 23 Maiu a. c. a numit episcopu pentru diecesa Besztercebánya pe Dr. Rimely Károly, canonicu și parochu în Pojonu. Denumitul e născutu în an. 1825, a funcționat ca prefectu de studii și mai târziu ca vice-rectoru în Pazmaneu-lu din Viena. Dela 1852—61 a fostu pro-

feșorū de Istoria bisericească la seminariul teologicu din Strigonu. A publicat și unele lucrări istorice. La 1867 a fostu numit canonicu, în 1868 și anii următorii a propus archiducelui Rudolf și archiducesei Gizela limba și literatura magiară.

Liberalismul calvino-jidanu pretinde acum reformarea casei magnaților, în care vede unu aliatu puternicu alu bisericei. Signalulu de luptă datu din Dobriținu până și în adunarea comitatensă a boerilor dela Făgărașu încă și-a aflatu resunetu.

Roma.

Sfintia Sa Leonu XIII a primitu la 29 Maiu în audiență pe peregrinii ruteni din Galiția în număr de 150. Peregrinii s'au prezentat îmbracați în costumul lor național. În fruntea peregrinajului rutenu au fost mitropolitulu din Lemberg *Silvestru Sembratovicz* și episcopii sufragani *Pelesz* dela Przemysl și *Kujlovski* dela Stanislav.

Sfintia Sa a numit pe internunțiu apostolicu din Holanda Aristide Rinaldini vice-secretariu de stat, ərə în loculul lui a trimisu în Holanda pe Msgr. Benedictu Lorenzelli.

Precum se anunță din Roma, în celu mai de aproape consistoriu secretu, care se va ține în 12 a c., voru fi creați cardinalii următorii prelați: *Laurențiu Schlauch*, episcopulu rom. cat. de Oradeamare, Victoru Lucianu Lecot, arhiepiscopu de Bordeaux, Iosifu Graniello, arhiepiscopu titularu de Cesarea și secretariu la Congregațiunea în causele episcopilor și a regularilor. Consistoriulu publicu va fi în 15 a c.

Francia.

Camera francesă de curėndu a votat o nouă lege îndreptat în contra clerului. Aname pretinde noua lege, că persoanele, ce ocupă ofiții incompatibile cu

poziția de deputat, numai după ce voru fi renunțat cu 6 luni înainte de alegere la ofițiu lor, potu pași ca candidați de deputați. Poziția de deputat se declară de incompatibilă cu toate acele ofiții publice, cu cari este împreunat salariulu. După ce în Frăncia preoțimea capetă salariu dela stat (proprie capetă o parte neînsemnată din venitele averilor bisericesci răpite de către stat), nici episcopii și preoții nu pot pași ca candidați, decâtu renunțându la ofițiile lor, ceea ce mai alesu pentru episcopi este cu neputință.

„Asocierea socială catolică“ sub presiunul contelui de Mun a hotărțit a lucra, ca la nouele alegeri alegerii catolici să voteze numai pentru acei candidați de deputați, cari se voru obliga a lucra pentru promovarea intereselor catolice.

Revista politică.

Delegațiunile.

Privirile lumii politice suntu îndreptate asupra desbaterilor din sinulu delegațiilor austro-ungare. Acele desbateri în anul acesta până acum au decursu în destul liniște și dau a înțelege, că pacea Europei încă nu are să fie conturbat în curėndu. Celu puținu acesta se pöte deduce din esposeulu ministrului comunu de externe, făcutu în subcomisiunea pentru afacerile externe a delegațiunii ungare. Discursulu contelui Kálnoky asupra situațiunii politice esteriore a fostu o parafrază a vorbirii, prin care a deschisu Monarchulu delegațiunile. Dlu ministru declară, că relațiunile monarchiei nostre cu puterile întreitiei alianțe, Italia și Germania, nu s'au schimbat și ele continuă a fi mai intime și mai ferme decâtu de altă dată. Raporturile nostre cu toate puterile, precum a disu și Monarchulu, suntu foarte amicabile, și acesta ne întărește în speranțele despre manținerea păcii. Datorința de a se îngriji monarchia noastră de desvoltarea continuă a forței armate nu este impusă de intențiunile ostile ale vre-unei puteri, ci acesta o poftesce situațiunea militară generală, care învöve în sine pericolu, care însă în urma bunelor relațiunii dintre domnitori și dintre guverne totu scade.

Vorbindu despre Italia ministrulu observă, că și acolo ca pretutindena suntu minorități contra păcii, dară maioritatea poporului italianu tot-deuna s'a declarat pentru politica de pace.

Ce privește Sėrbia, schimbările înțeleptele acolo au decursu în modu liniștitu, și se speră, că tinerulu rege va ave o domnie fericită.

În Rusia împėratulu Alesandru și guvernulu seutresce dispozițiunile cele mai favorabile față de monarchia noastră. Numai bucura ne putem, că raporturile nostre cu Rusia s'au îmbunătățit. Acesta va fi unu motivu importantu pentru reducere armatelor, până atunci însă monarchia noastră urmărește cu prudență desvoltarea forțelor sale militare, ținėndu samă de finanțele nostre.

În comisiunea austriacă pentru afacerile externe a făcutu contele Kálnoky mai aceleași declarațiuni ca și în cea

compune unu „cestiunariu“ cu privire la instituțiunile acestea și cu privire la „demna și bărbătesca rezoluțiune“, cu carea au fostu apėrate înainte de unire, și rugăm tot-odată pe toți cärturarii nostri, ca răspunsulu la întrebările din elu să le trimită dlui Nic. Densuşanu la Bucuresci, „ca urmărindu-le până în cele mai depărtate timpuri ale evului mediu“ să potă scrie marea operă a istoriei lor.

Deci

1. Ce spunu bătrânii, câtu de mare a fostu ore-căndu cetatea Felėculu și a Giomalulu, căci acolo au fostu „în evulu mediu“ reședințe episcopesci, și după c. 57 dela Laodicea în Pravilă nefiindu ertat să fie reședințele episcopesci la sate, Felėculu și Giomalulu încă au trebuit să fie atunci cetăți.

2. După ce ofițiile episcopesci după dreptulu orientalu din Pravilă erau împărțite în trei categorii de câte cinci, numită fiesce care categorie: Pentas, așa:

Ce spunu bătrânii? erau tot-deuna ocupate cu bărbăți luminați aceste trei Pentade la episcopia din Felėcu și Giomalu? și dacă nu, atunci din ce cauză, și cari erau mai desu vacante, așa numitele dignități (*ἀρχοντικά μεγάλη* sau *ἀξιώματα* numite după dreptulu orientalu) sau ofițiile simple (*ἀρχοντικά μικρά*, *κληρικάτα* numite după acelu dreptu)?

3. Ce spunu bătrânii în specialu, erau la episcopiiile acelea dignitarii și oficialii următori, ce erau pe la episcopie după dreptulu orientalu: Economulu, Sacellariulu, Schevofi-

lacele, Cartofilacele, Sacellulu, Protecliculu, Protonotariulu, Canstrisiulu, Referendariulu, Logotetulu, Hieromnemulu, diaconulu ipogonatiului? și au rămasu ceva scrisori sau cărți dela ei? Și dacă au rămasu, să le decopieze, și copia să o trimită dlui Densuşanu.

4. Fiindu că după praxa orientala unii dintre dignitarii de lângă episcopi aveau dreptulu onorificu de a purta epigonation și engolpion, așa:

Ce spunu bătrânii, vėduț-au vre-odată undeva vre-unu epigonation ori engolpion rămasu în vre-o familie dela acești dignitari?

(Aci cärturarii suntu rugați, să desemneze unu atare epigonation ori engolpion și să-lă trimită dlui Densuşanu.)

5. Ce spunu bătrânii, erau aplicați la bisericile cele mari din Felėcu și Giomalu (*ἐκκλησία μεγάλη* așa se numesce după dreptulu orientalu biserica catedrală) și oficialii ajutatori ai celoru din cele trei pentade, cari după dreptulu orientalu erau aplicați la episcopie, și anume: arhonulu bisericeilor (*ὁ ἀρχὼν τῶν ἐκκλησιῶν*), mai marele antimensiilor (*ὁ ἀρχὼν τῶν αντιμνησίων*), catechetulu, batistulu, ecdicii, orfanotrofulu, numodotulu, protopsaltulu, mai marele condacelor (*ὁ ἀρχὼν τῶν κοντακίων*), canonarchulu, primiceriulu anagnostiloru, chartulariulu, laosinactulu, categorianulu, teoriu sau necorii, camisații, candelapșii, bastiarii, perio-deușii, mirodoșii, și alții, pe cari îi amintescă canoniciștii orientali ca Balsamonu, Zonara, Blastare și chiaru și Pravilă? (Ve urmă.)

ungară. Relativă la România a discurs ministrului, că în ce privește raporturile comerciale, avem să luptăm încă cu unele greutăți. Totuși despre România a discurs M. Falk în delegațiunea ungară, că acolo în urma atitudinii energice a guvernului s'au rărit foarte acele fapte neplăcute (înțelegându-se manifestările pentru Românii din Austro-Ungaria), pentru cari s'au exprimat îngrijiri în sesiunea trecută a delegațiunii ungare.

Răspunzându-le contele Kálnoky lui Apponyi cu privire la emigrările în America, a discurs, că este fapt, cumcă contingentul cel mai mare pentru America îl dă Ungaria (în 1892 au emigrat 37,000) și Boemia. Emigranții fiind mai mult Slovacii ajungându-se în America intră în legătură cu Slavii din alte țări și la consulatele austro-ungare se duc numai când au lipsă de bani.

Ce privește aplicarea Ungurilor în serviciul diplomatic, observă ministrul de externe, că el ar aplica și mai mulți Unguri, dară nu are de unde.

În comisiunea militară a delegațiunii ungare fiind vorba despre înființarea unei academii militare cu limbă de propunere magiară, a declarat ministrul comun de război hr. Bauer, că până ce va fi dinșul ministru, nici nu poate să intre în discuțiune despre așa ceva.

Ministrul comun de finanțe Kállay constată, că provinciile ocupate Bosnia și Herțegovina fac progrese însemnate atât pe terenul economic și industrial cât și pe cel cultural.

Germânia.

În Germânia continuă agitațiunea electorală în favorul proiectului militar. Acum chiar și principii încă pășesc pe arena agitațiunilor. Anume în 5 a c. cu ocaziunea inaugurării monumentului ridicat la Offenburg întru amintirea soldaților căzuți în războiul din 1870 marele duce de Baden a ținut un discurs de colorită politică. El a discurs între altele: „Calea dreaptă este cea mai bună. Pentru aceea în pragul alegerilor să-și pună fiesc cine întrebarea, că unde voesc să ajungă? Acolo, că să ne unim cu privire la întărirea armatei germane, față de adversarii săi mai tari. Voesc să citez, ce a discurs cu mult înainte de acesta arhiducele Carol despre război: „Războiul e răul cel mai mare, ce poate ajunge pe un stat. Deci datorința principală a fiesc cărui domnitor este, să arunce în cumpănă totă forța posibilă îndată la erumperea războiului și să facă tot ce-i cu putință, ca războiul să fie cât se poate mai scurt și să se decidă cu succes favoritoriu.“ Apoi termină prin cuvintele: „Sus, amicii mei! Umblați pe calea onorului și numai de acei bărbați alegeți, cari țăria și puterea imperiului german o preferesc spiritului de partid, și cari privesc în proiectul militar mijlocul de a scuti imperiul german de umilire.“

Veteranii adunați la Offenburg au trimis împăratului o telegramă, la care răspunzându-l împăratul își exprimă încrederea, că poporul german va fi de un cuget, când va lucra pentru sigu-

ranța imperiului și va voi să păstreze ceea ce a dobândit cu concursul principelui de Baden.

Francia.

Fostul ministru Constans a ținut în 4 a c. un discurs în Toulouse, care a produs mare senzațiune și preste confințele Franței. El combatându indirect cabinetul Dupuy își dezvoltă programul său de guvernare. El a discurs, că forma de guvernare republicană acum nu mai poate fi obiectul de discuțiune, ci acum e vorba de organizare, spre ce țara înainte de toate are lipsă de ordine. Acesta însă nici închipui nu se poate fără auctoritate; pretutindenea trebuie să se simtă mâna cea puternică, dar blândă a guvernului. Numai așa se poate ajunge la pacea internă. Dară aci este necesară și toleranța. „Trebuie să respectăm libertatea altora, și dacă nu-i chiar pe placul nostru. Catolicii la îndemnul capului lor bisericesc acum tac și au renunțat la purtarea lor ostilă. Să-i urmăm pe calea aceasta. Aderenții republicei, cari doresc pacea religioasă, nu cugetă însă la abrogarea nici unei din legile democratice. Păzirea republicei nu o vom încredința foștilor nostri adversari, dară îi vom primi în șirurile noastre.“

Vorbindu despre cestiunea lucrătorilor, dice: „Lucrătorilor le-am dat libertatea de a se asocia, dară sindicatele lucrătorilor încă să respecte libertatea altora. Agricultorilor să le venim în ajutoriu prin credit financiar. În modul acesta consolidându-se pacea socială internă, Franța se va convinge, că amicitia ei cu o națiune nobilă va fi mai puternică spre folosul ambelor părți și în interesul Europei, a cărei pace o asigură ele amândouă, adică Franța și Rusia.“

Discursul lui Constans a făcut o impresiune bună la republicanii moderați, dară pe radicali i-a indignat. Părerea generală este, că Constans, deși e neplăcut lui Carnot, va intra în cabinet, și fiind că s'a ocupat și de politica externă a Franței, ale cărei intențiuni pacifice le accentuează, probabil va primi portofoliul afacerilor externe.

Este caracteristic în discursul lui Constans și toleranța și moderațiunea față cu biserica, pe când alți bărbați de stat chiar prin spiritul inamic bisericii, ce-l profesau, voiau să devină populari, ca și la noi, unde unii ministri cred a face folose națiunii lor dându ordinațiuni și făurindu legi asupritore pentru naționalități.

Belgiu.

Camera a reinceput în 1 a c. debaterile despre revisiunea constituțiunii. Ministrul-șef Beernaert a recomandat cu multă căldură articolul al 48-lea, prin care se dispune, ca votările pentru alegerile parlamentare să se facă în comune. Prin aceea, că alegătorii votează în comune proprii și nu merg în comune străine, sunt scutiți de influința francmasonilor, și așa mai ușor vor urma sfaturile preoților și cu privire la alegeri. Se înțelege dela sine, că

francmasonilor, cari se numesc pe sine liberali, nu le place, că poporul pe viitor va alege liber de influința lor, și se silesc a crea o lege, în virtutea căreia toți alegătorii din un anumit cerc să voteze laolaltă, cum se întâmplă la noi.

Corespondințe.

B. la 5 Iunie 1893.

Multă Stimate Domnule Redactor!

E bine și frumos, ba e chiar datorința presei, ca să arete relele, de cari suferim. Dar nu e de ajuns numai atât, căci o astfel de procedură numai ar săngeră inimile simțitoare; ci presa trebuie să arete totodată și medicamentele, trebuie să arete mijlocele, cu cari se poate sana răul.

În privința acesta „Unirea“ merită totă lauda și recunoștința. Ea cu o cunoștință de cauză și chiaritate esemplară a descuscat multe cestiuni din cele mai delicate și ne-a arătat și modul, cum avem să ne scăpăm de multe pericole, ce amenință azi mai ales biserica și școlile noastre. Durere! de multe ori nu a fost ascultată.

Etă sunt doi ani, de când ea, — îngrijată de pericolul, cu care suntem amenințați prin proiectul despre salarisarea învățătorilor, — a luat inițiativa la „Colecta crucierului“ propunându-ne o modalitate precată de practică, pre atât de ușor pentru salvarea școlilor noastre românești de închidere și respective eventuală prefacere în școle comunale ori școle de stat. Când a luat „Unirea“ inițiativa la „Colecta crucierului“, sigur s'a legănat în dulcea speranță, că poporul român îl va înțelege nobilele năzuiri, și că preste puțin timp vom avea un fund scolastic suficient pentru acoperirea multelor noastre lipse.

Spes fallit. Numai puțin o au înțeles. Astfel și acestu propus salutar s'a frânt și se frânge de indiferențismul și indolența necalificabilă, ce ne caracterizează, când este vorba de jertfe pentru binele comun.

Presa noastră nici macar cu un cuvânt nu a amintit despre „Colecta crucierului“, cu toate că atunci, când e vorba despre alte lucruri cu mult mai neînsemnate, d. es. despre petreceri, rar se întâmplă, să rămână vre una neamintită. Dela nimenea nici o încurajare, nici o vorbă legănată, care să electrizeze simțimentele de abnegațiune și să îndemne poporul, ca să jertfescă în interesul său puținul, ce i-se cerea.

Vor fi și de aceia, cari vor fi cugetați poate, că acesta e o manevră de a preoților și în specială a acelor, cari se adă în redacțiunea „Unirii“. Alții vor fi fost jaluzi din cauză, că cei din Blăși au luat inițiativa. Er alții vor fi discurs, că astfel de cestiuni „nu ne împertă, după ce noi avem de toate în abundență, er cei ce n'au, vașă-și de lucru“. — Pretutindenea indiferențism și egoism, egoism și indiferențism. Cugeti, că nu se tractează despre una dintre afacerile cele mai importante ale dezvoltării noastre naționale.

Până când însă?

„În așteptare lungă speranța se slăbește, și focul strălucirii în sânge amortește.“

Poporul nostru așteptă și întinde mâna după ajutoriu, dară mai în totu locul e refuzat. Pentru elă sunt puțin, cari voesc să abdică de plăcerea unei petreceri, în carea

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

IV.

Domnul N. Densușan și infalibilitatea bisericească.

Față cu modul aspru din samă afară, cu care dl Densușan tractează cestiunile din „cercetările” sale, putem să dicem, că modul, cu care tractează infalibilitatea Pontificalui Romei, este foarte blând. De aceea și credem, că dl Densușan nici n'a avut idee despre infalibilitatea acésta, până ce nu a cetit în conciliul provincial de la 1872, când apoi deși idee corectă nici atunci nu și-a câștigat, totuși s'a convinsu cel puțin, că infalibilitatea acésta nu este așa, cum și-o închipuesc cei mai mulți, cari nu au conceput adevărat și chiar despre ea. De unde dănsul se mulțimesce cu aceea, că susține, că infalibilitatea Pontificalui Romei „este în absolută contradicție cu spiritul și cu instituțiunile bisericești resăritului, care atribuie puterea suverană în materie de credință și de moravuri exclusiv numai sinodelor ecumenice”. Așa apodictice nu poate susține un lucru decât să un om superficial, sau unul care a făcut studii foarte profunde asupra bisericești resăritului. Vom vedea numai decăt, de care clasă se ține dl Densușan, după ce mai întâi vom defini bine conceptul și natura infalibilității.

Biserica adevărată s'a nimit pe sine tot-deuna: apostolică. De aceea și în simbolul de credință dicem: „într'una, sfântă, ... apostolică biserică”. Acésta însemnă, că credem în biserica fundată de Apostoli, carea singură profesă învățura predicată de Apostoli în totă lumea, pe carea o au primit și ei dela Fiul lui Dumnezeu. Prin acésta se deosebește biserica adevărată de cele false, cari profesă învățuri de ale altor oameni nepredicate de Apostoli, și prin urmare cari nu și au originea în Fiul lui Dumnezeu.

Apostolii însă n'au dat bisericești fundate de ei o sumă de articuli gata de credință, un număr anumit de dogme precisate până în cele mai mici detalii, așa cât chemarea bisericești să fie numai a le păstra ca pe o proprietate moartă, ce nu se mai poate desvolta. Așa ceva nici nu s'ar uni cu demnitățile omenești, fiind că atunci totă activitatea minții omenești în lucrurile de credință ar fi mărginită la rolul de a fi numai un simplu depository al credinței, pe când Dumnezeu a dat omului mintea, ca ea și în lucrurile de credință să desvölte activitate cercând, scrutând, aflând, dezvoltând și perfecționând. Pentru aceea ce au dat Apostolii bisericești, au fost numai fapte istorice, principi de credință, simboluri și alușiunile dogmatice, cari însă toate erau susceptibile de o evoluțiune succesivă, sau în cari în mod potențat era cuprinsu un material infinit dogmatic, la a cărui cunoștință și desvölire se poftesce trudă de vecuri, fără să se potă dice vre-odată că este eshauriat definitiv. Ce au dat Apostolii bisericești, a fost o rădăcină dogmatică, din care în mod logic avea să se desvölte în urmă un arbore dogmatic grandios. La dezvoltarea acésta avea să lucre toți seculii până la capetul lumii, fiesc care însă pe baza celor de mai înainte străbătând mai adânc și mărind și lărgind orizontul dogmatic din ce în ce totu mai tare. Și așa putem dice, că biserica, „Impărăția lui Dumnezeu”, și din punct de vedere dogmatic este asemenea grăunțului de muștar, „carele este mai mic decât toate semințele, éră dacă crește, este mai mare decât toate verdețele și se face copaci”.¹⁾

Sfera dogmatică sau de credință se ține de ordinea supranaturală. Analog stă lucrul în ordinea naturală. Spiritul omenești are natura întrégă înainte ochilor și, însă nu deschisă cu toate secretele ei, ci cele mai multe ascunse, așa cât numai după muncă de vecuri potă străbate la ele. Pentru aceea încă nimeni și nici un secul nu potă dice,

că a străbătut o întrégă, ci orizontul ei se lărgesc din ce în ce totu mai tare, sufletul omenești i-se prezentă în continuu fenomene noué, ce trebuiesc scrutate și aduse în legătură cu cele cunoscute. Esistat'au și mai înainte stelele nebulose în spațiu imensu. Esistat'au infuziunile și mai înainte în picuri de apă, și totuși numai timpul mai nou a străbătut până la ele și a început a le scruta și studia, și cine scie, încă ce secrete stupende va mai desvölte mintea omenești în sinul naturei?

Pentru aceea este ceva ridicul a susține, că dezvoltarea cunoștinței naturei în o direcțiune sa alta ar fi ajuns la punctul suprem, preste care nu se mai potă trece. Și lumea de astă și judecă de copil pe acela, cari în vécurile trecute consideră sistemul sideric al lui Ptolomeu de rezultatul din urmă și definitiv în știința astronomiei. De altă parte însă pentru analogie între ordinea naturală și supranaturală chiar așa de ridicul e și dl Densușan cu teologii și cel grecesc din Constantinopolu, pe cari vre să ni-lă facă teologii naționali, când susține, că dezvoltarea dogmatică s'a închiat în biserica definitiv cu cele 7 sinode ecumenice dela început. Ca să se convingă, cât este de ridicul o atare asertiune, din principiu nu-l îndreptăm la vre-unu „Iesuitu celebru”, ci la un autor foarte nesuspexit de „Iesuitism”, anume la Döllinger, de sigur cunoscutu barăm după nume și dlui Densușan.¹⁾

Din punctul acesta de vedere este o analogie cât se potă mai frumoasă și mai armonică între ordinea naturală și supranaturală.

Constatarea definitivă însă a rezultatelor obținute prin scrutarea amândoror ordinilor, sau câștigarea certitudinii despre adevărul rezultatelor se întâmplă în fiesc care ordine în mod divers de cealaltă.

În ordinea naturală suntem conșii despre existința reală a naturei pe baza observațiunii îndeplinite cu ajutorul simțurilor. De aceea și constatarea rezultatelor, cari ating scrutarile naturei, se întâmplă prin experimentare și observare. Dacă s'a făcut experimentu cu un fenomen fizic și a fost observat, atunci mintea nu se mai potă îndoi despre existința lui.

Altcum stă însă lucrul în ordinea supranaturală. Cuprinsul dogmatic dat de Fiul lui Dumnezeu prin Apostolii bisericești a fost primit și ținut de adevărat de cătră biserica și pentru că membrii ei prin observare îndeplinită cu ajutorul simțurilor și-au câștigat certitudine și convingere deplină despre adevărul internu al acelu cuprins. Cum ar și puté de pildă cu ajutorul simțurilor să și câștige ore cine certitudine, că în s. Cuminecătura nu e substanța pânii și a vinului, ci substanța corpului și a sângelui Domnului nostru Isus Christos? Ci biserica a ținut de adevărat cuprinsul dogmatic dat de Dumnezeu prin Apostolii pe baza autorității infalibile a lui Dumnezeu, care l'a dat. Pentru aceea însă credința în adevărul absolutu al acelu cuprins dogmatic este chiar așa de raționabilă, ca și credința în un fenomen naturalu cunoscut prin observațiune. Căci dacă odată suntu convinsu, că însuși Dumnezeu cel atotputernic, preadevărat și infalibil a grăit, atunci credă în adevărul celor descoperite de el, chiar și dacă prin observațiune cu ajutorul simțurilor nu mi potă câștiga cunoștința despre adevărul lor. Când grăesc însă Dumnezeu, atunci astfel dispune lucrurile, cât omul prin observațiune cu ajutorul simțurilor să și potă câștiga certitudine despre aceea, că Elu a grăit. Domnul nostru Isus Christos mai întâi i-a convinsu pe Apostoli prin minui și prin ei biserica sa, că Elu e Dumnezeu. După aceea apoi le-a dat cuprinsul dogmatic, pe care l'au primit pentru autoritatea lui Dumnezeu, deși era departe

de ori ce observațiune cu ajutorul simțurilor. Conșii fiind Apostolii și biserica, că Domnul nostru Isus Christos este Dumnezeu adevărat, pentru autoritatea lui, care a disu: „Acesta este trupul meu și acesta este sângele meu”, cred și vor crede tot-deuna, că în s. Eucharistie deși nu o vedă ei, totuși e de față substanța trupului și a sângelui Fiului lui Dumnezeu. Nu simțurilor noastre crede aci biserica, ci crede puterile nemărginite a lui Dumnezeu, care a disu, că așa este, și care are și putere să facă, ca așa să fie. *Praestat fides supplementum sensuum defectui.*

Baza certitudinii așa dară în ordinea naturală este observațiunea cu ajutorul simțurilor. Baza certitudinii în ordinea supranaturală este autoritatea lui Dumnezeu.

Îndată ce însă Dumnezeu prin Fiul său a dat bisericești sale cuprinsul dogmatic, sufletul omenești în conformitate cu natura sa a și început să se aprofundeze în elu cercându-l și scrutându-l în continuu spre a-l cunoște totu mai bine. Multele întrebări dogmatice puse de Apostolii Mântuitorului nostru Isus Christos și enarate în cele 4 Evanghelii oglindéză foarte bine aplicarea acésta irezistibilă a sufletului omenești de a străbate totu mai adânc în cuprinsul acesta, ca și în toate cuprinsurile, ce i-se oferesc în ordinea naturală pe terenul fizic, istoric, social și altele. Până când Mântuitorul lumii a petrecut pe pământ, elu însuși a fost, care a deslegat toate cestiunile dogmatice, ce s'au ivit în evoluțiunea cuprinsului dogmatic dat de el. Evoluțiunea acésta însă, sau progresul dogmatic al simburului, al rădăcinii date de însuși Fiul lui Dumnezeu prin Apostolii bisericești, avea să dureze și după rentorcerea lui la ceru până la capetul lumii. Scrutarea logică-dialectică, scrutarea literară, scrutarea pie prin contemplațiunea cuprinsului dogmatic al bisericești avea să producă în șirul seculilor totă cestiuni noué dogmatice, cu privire la cari sufletele credinciose poftiau și vor pofti tot-deuna certitudine deplină și absolută, cumcă din diversele moduri, ce se vor oferi spre deslegarea cestiunii, care mod de deslegare este cel cuprinsu în simburile și rădăcina dogmatică dată de însuși Fiul lui Dumnezeu, și prin aceea descoperit de însuși Dumnezeu, așa cât nici un dubiu să nu mai fie. S'a vedut acésta îndată după înălțarea Mântuitorului la ceru, căci încă pe timpul Apostolilor s'au născut o mulțime de cestiuni dogmatice, éră după aceea cestiunile dogmatice n'au mai încetat nici când. Ba unele au cutrierat foarte adânc biserica, ca de pildă Arianismul, Nestorianismul și altele, și nu putem dice, că nu vor mai fi în viitoru atari cestiuni, cari foarte adânc să turbure biserica.

Dară Mântuitorul a promis bisericești sale, că ea dela adevăr nu se va abate nici când, căci elu în modu mistic va fi cu ea tot-deuna arătându-l adevărul în mijlocul la ori ce furtune. După ce însă fiesc dela înălțarea la ceru nu mai petrece pe pământ, așa a trebuit să se îngrijesc de un altu mijloc ore careva, prin care să-l arete adevărul în ori ce cestiune dogmatică, ce s'ar ivi în decursul vécurilor până la capetul lumii, sau cu alte cuvinte să se îngrijesc de un organ ore care, prin care bisericești sale Elu însuși în modu mistic să-l enunțe tot-deuna adevărul infalibil, de câte ori va cere lipsa.

Se nasce acum întrebarea, care este organul acesta nu elu însuși infalibil, ci organul, prin care Dumnezeu, care singur e infalibil, cum dice și dl Densușan, enunță adevărul dogmatic?

După protestanți organul acesta este spiritul privat al unui fiesc căruia. După biserica „ortodoxă” a dlui Densușan este sinodul ecumenic. După învățura catolică organul acesta este următorul Sfintului

¹⁾ Veđi Döllinger „Christenthum und Kirche in der Zeit der Grundlegung” pag. 163 și nu.

Petru, Pontifcele Romană cu și fără conciliul ecumenic.

Cumcă organul acesta nu poate fi spiritul privat al unuia, ci este caruia, cum susțin protestanții, se vede în vederat de acolo, că spiritul acesta privat la unu li deslegă o cestiune dogmatică într-o formă, la altu într-alta, ceea ce nu se unesce cu noțiunea adevărului, care nu poate fi decât unu.

Ce atinge însă deosebirea între ceea ce învață despre lucrul acesta biserica „ortodoxă” de o parte, și cea catolică de altă parte, însemnăm numai atât, că cea „ortodoxă” după praxa veche ar trebui să învețe, că organul acesta poate fi și conciliul ecumenic, însă numai dacă e recunoscut și confirmat de Papa, cum se vede de acolo, că cele 7 sinode vechi ecumenice au fost considerate ecumenice, numai după ce fură aprobate de Papa. Totu acesta o învață și biserica catolică cu singurul adăuș, că Papa și singuru fără conciliul ecumenic este organu, prin care Dumnezeu enunță adevărul dogmaticu, cându cere lipsa. Calitatea acesta, ce din dispusțiune dumnezească o are Papatul în istoria evoluției dogmatice, se numesce de comunu: *infallibilitate*, era oficiulu, prin care o deprinde, se numesce: *magisteriu infalibilu* alu lui.

Ce este dară infalibilitatea? Este ea impecabilitate, sau cum o numesce Grecii: *ἀμωπησία*? Nicu decum! Papa încă poate să păcătuască ca și alți muritori, că și elu e omu muritoru și supusu păcatelor. Ci ea este aceea, ce Grecii numesce *ἀσφαλεία*, a cărei esență stă în aceea, că Dumnezeu a promis, că în toate cestiunile dogmatice, ce se voru ivi până la capetulu lumii, din dispusțiunea sa dumnezească neîngelătoare, însă și necuprinsă de mintea omenească, și în urma asistinței sale mistice-dumnezești modul, în care următorulu Sfintulu Petru va deslega acele cestiuni, este modul celu absolutu adevăratu, cătu cei ce-lu voru urma, nicu odată nu voru rătăci dela adevăr. Este infalibilitatea o *χαρὶσμα* după Greci, o *gratia gratis data* după Latini, cum este de pildă charisma profetiei, a minunilor, a vindecărilor, a limbilor, a inspirațiilor, charisma din sacramentulu chirotoniei și alte mai multe. Fiindu că toate charismele se dau nu pentru binele celu ce le capetă, ci pentru binele comunității, de aceea și charisma infalibilității din natura ei nu potesce statulu sfințeniei în celu ce o are. De aceea precum nu toți profetii au fost sfinți (Valaam, Iona, Caiafa), cându au fost înzestrați cu charisma profetiei, așa nicu Papii nu sunt sfinți pentru charisma infalibilității legate de oficiulu lor.

Mai departe precum profetii nu cu puterile lor omenești au ajuns la cunoștința lucrurilor viitoare, ci acelea le-au primit dela Dumneșu în modu tainic, așa și Papii, deși sunt datorii a face totu posibilulu, ca să afle adevărulu, și să nu apară, ca și cum ar vorbi ca oraculele păgâne din tripodu, totuși infalibilitatea legată de enunțațiunile lor dogmatice au de a o multămi asistinței tainice dumnezești promise lor de însuși Dumnezeu Rscumpărătorulu și fundatorulu bisericeii.

Totu asemenea precum nu totu ce au vorbitu profetii este profeticu, așa nicu totu ce dicu, laudă, promovază, judecă Papii, nu toate dispozițiile lor de guvernă bisericescu sunt totu atât de lucruri infalibile, ci numai și numai enunțațiunile dogmatice așa numite *ex cathedra* sau făcute cu scopulu de a servi de articulu dogmaticu pentru înțregă biserica în o cestiune sulăvătă atunci.

Se vede din acestea în vederat, că infalibilitatea este unu ce aparținătoru ordinii preste fire sau supranaturale. De aceea nicu nu este de a se judeca după norma lucrurilor din ordinea naturală. Pentru aceea dlă Densușanu nu dice chiaru nimic, cându susține, că Papa nu poate fi infalibilu „fiind și elu supusu la totu felulu de boale trupesci și sufletești și la rătăciru ca toți omenu”. Căci cu puterile naturale nu poate fi de bună samă infalibilu nicu elu, dară nicu conciliulu ecumenicu alu bisericeii dlă Densușanu. Ade-

vărat, că considerându lucrul după ordinea naturală, unde sunt mai mult, ca de pildă în conciliulu ecumenicu, e mai multă probabilitate, că voru afla adevărulu, ca unde e numai unu. A dice însă, că unu conciliu ecumenicu numai pentru că în elu sunt mai mult, nu poate absolutu să rătăcescă, este chiaru așa de absurd, ca și a dice acesta despre unu singuru. Se schimbă însă în dată lucrulu, dacă îl considerăm după norma lucrurilor din ordinea supranaturală, de carea se ține. Că Dumnezeu este infalibilu, recunoșce și dlă Densușanu. De aceea adevăruri infalibile sunt cele ce ni-le-a descoperit Dumnezeu prin diverse organe ale sale, sau precum dice S. Paulu, „în multe feluri și în multe chipuri”, prin patriarhi, profetii și mai pe urmă prin însuși Fiulu său. Dacă Dumnezeu acum ne-a încredințat, că în trecerea bisericeii sale prin veșuri, organulu, prin care Elu va enunța adevărulu absolutu și infalibilu alu său în cestiunile cele multe de credință, ce se voru perinda unele pe altele, va fi Pontifcele Romei, atunci nu multu mă mai împorță, că supusu e organulu acesta „la morburu sufletesci și trupesci”, căci sciu, că acestea nu mai pot fi nicu o pedecă pentru Dumnezeu, cum sunt pentru omu, căci nu organulu e infalibilu, ci Dumnezeu, care-lu foloseșce.

De aceea totă cestiunea infalibilității se reduce la aceea, că oare încredințatu-ne-a Dumnezeu sau nu, că organulu acesta alu său va fi Pontifcele Romanu? Dacă suntem siguru, că Dumnezeu ne-a încredințat despre acesta, atunci nu pentru puterile omenești, ci pentru auctoritatea infalibilă a lui Dumnezeu ținem de adevărat și credem infalibilitatea acesta a Pontificilor romanii, precum pentru auctoritatea infalibilă a lui Dumnezeu credem în prezența corpulu și a sângelui Domnulu în S. Eucharistie, deși nu putem să o vedem.

Acesta este conceptulu adevăratu alu infalibilității. La 1870, cându fu proclamată, mult n'aveau idee despre ea, și o considerau după legile din ordinea naturală. De aceea s'a și făcutu atunci mare șgomotu în lume. Pe încetulu însă publiculu fu instruat în ea, și prin aceea s'a convinsu, că nu este unu ce pericolosu, cum strigau francmasonii și liberu-cugetătorii la începutu. De aceea și protestanții recunoșcu, că din punctu de vedere catolicu e o învățătură consecuentă și logică.

Fiindu că dlă Densușanu dice, că învățătura despre infalibilitatea Papei este în absolutu contradicere cu spiritulu și instituțiunile bisericeii răsăritulu, de aceea ne provocăm numai la unele lucruri din răsăritu, din cari se vede, că conștiința infalibilității Pontificulu în lucrurile de credință a existat în biserica răsăritulu.

Întău însuși Pidalionulu recunoșce, că sinodulu al II-lea și al V-lea ecumenicu numai după ce fură aprobate de Pontifcele Romei, fură recunoscute de ecumenice, va să dice organe a Spiritulu Sfintu și prin aceea infalibile. ¹⁾ Dintre Părinții răsăriteni ne provocăm numai la S. Teodoru Studitul, celebrat în răsăritu la 11 Novembre, care dice, că în casu de dissensiuni dogmatice „sunt a se trimite legați la Pontifcele Romei, și de acolo să se primască credința infalibilă (τὸ ἀσφαλὲς τῆς πίστεως)”. ²⁾ Mai departe la S. Cirilul al Alexandriei celebrat în biserica răsăritulu la 18 Ianuaru, care dice, că „dela Pontifcele Romei trebuie să întrebăm, ce avem să credem”. ³⁾

Din cărțile noastre rituale ne provocăm numai la Mineiu, care în 2 Ianuaru despre Papa Silvestru cântă, „că are învățătură pură infalibilă”, și „că Spiritulu Sfintu a lucratu în el”, era la 18 Februaru despre Papa Leonu Marele cântă, că „Dumneșu îi însușta dogmele”, că „e columna dreptei credințe” și că e „lumina de zori la apus”, la

¹⁾ Pidalion în nota la conciliulu ecumenicu I, unde deși întortocă câte verbi uscate fără logică, adevărulu acesta istoricu totuși îl recunoșce.

²⁾ Epistola 128 către Leonu Sacellarulu.

³⁾ Epistola către Papa Celestinu.

12 Martiu pe Papa Gregoriu Marele îl numesce „organu pus în mișcare de Spiritulu Sfintu”, la 13 Aprilu despre Papa Martinu cântă, că „e corifeu infalibilu alu dogmelor dumnezești”. Îl trebuie dlă Densușanu mai mult? Era cumcă în adevăr Pontifcele Romei nicu cându n'a rătăcit dela credința adevărată, recunoșce mai întău în răsăritu însuși Corpulu dreptulu romanu, ce l'a învătătu și dlă Densușanu la academia din Sibiu, care în Cod. Inst. de summa Trinitate la I lex 7, 8 Nov. 9 la începutu sustine, că „judecata Pontificulu Romei a învinsu pe toți ereticii”, era dintre Protestanții, cari de bună samă nu sunt „molipsiți de spiritulu iesuiticu”, cităm numai pe Herder, care dice, că „Roma nu s'a plecatu dinaintea nici unei erești nici cându, ci a rămasu tot-deuna dreptcredincioasă catolică”, ceea ce pe protestantul Marheineke îl pune în nimore, cătu nu scie, cum să și-o esplice, după ce în privința morală nu toți Papii au fost cum se cuvine. ¹⁾

Dionisiu și Sibilele.

Scene din timpurile Cesarilor de Miles Gerald Keon.

(Continuare.)

Întorsătura asta neașteptată și cutezată avu de urmare risete șgomotoșe.

După ce se domoli șgomotulu, continuă Atenenulu: „Voiam să arăt numai atât, că unde sunt a se căuta argumentele despre esistența Dumneșu celu eternu. Unu altu argumentu îmi oferesce legea moralulu. Cine ar voi să nege pe Dumneșu ori să detragă atributelor lu, acela trebuie să nege și diferența între bun și rău, între virtute și viciu. Fără de Dumneșu nu poate fi nicu una, nicu alta. Și anume idea binelui trebuie să fi premersu ideii răulu. Răulu e posibilu numai în urmarea binelui și nu e altceva, decâtu contrariulu, lipsa binelui. Ne convingem ușnicu, că există aceste două contraste. Sunt silitu, să le reduc la unu principiu solidu, care să represinte însuși binele, care numai prin existența sa face posibilă esistența contrariulu său, — și acestu bine preafaltu e ceea ce numim Dumneșu.”

„Așa dar această ființă,” dise Strabo, „pe care tu ne-o areți începutu și causă a totă existența și viața, și căreia îi este dată putere nemărginită, tu ne-o areți totodată și ca o ființă esențialmente bună, ca binele însuși?”

Dionisiu rămase pe câteva momente cugetătoriu. „Întru adevăr, Strabo, acesta e o întrebare foarte îndreptățită, cununa edificiuului! Dar eu voi să-mi mărturisesc cugetulu meu întregu. Da, această ființă eternă trebuie să fie însuși binele, binele eternu, înfinit și necuprinsu. Ea trebuie să fie însuși binele, sau mai bine iubirea, principulu, a cărui manifestare și aplicare este binele. — Dar de ce acesta? Pentru că elu ne-a creat! Numai iubirea putea să creeze, căci numai ea putea să dorască unu obiectu. Iubirea doresce unu obiectu, și-lu creează, se împreună cu elu, se dă pe sine însuși obiectulu său. Ura este respingerea obiectulu de ură. Ura se apropie de obiectulu său numai spre a-lă nimici, spre a-lă strica. Ura nu ne-ar fi scos pe noi din nimica, de oare ce după ce am fi existat, ea ne-ar fi nimicitu. După ce însă pe noi nu numai ne-a creat o ființă supremă, ci ne și ține și ne păzesce, trebuie să conchidem, că acesta a fostu celu mai curat act de iubire și de bunăvoință, trebuie să conchi-

¹⁾ Universal-Kirchenhistorie I. c.

demu, că pe noi ne-a creat și ne ține în sus și iubirea și bunătatea eternă."

"Taci, ori ne prăpădim!" se auzi o voce. Nimeni nu scia, a cui a fost, dar toți ochii se îndreptară spre grupa lui Tiberiu.

Tiberiu însuși și Selanu se uitară în fața melancolică a vrăjitorului din Vavilonu, care părea că e de totu nepăsătoriu de ceea ce se întâmplă și mormura rugăciunii.

"Întru adevăr, acesta e o mare filosofie," țise Augustu. "Eu înțeleg totu ceea ce spui tu, și totuși nu pot să le cuprind de tot și mai pe mult decâtu pe un momentu, — mi lipsese ceva."

"Împărate, poți că lucrul acesta are omul să-l primescă de airea, poți că omul spre a-l câștiga nu-l ajunge totu silința și voința, — eu însu-mi o simțescă acesta. Și mie mi lipsese ceva, fără ca să-mi pot da samă, ce este aceea, ce-mi lipsese spre a cuprinde ceea ce rostescă. Poți că ființa cea mare, pe carea o așteptăm — dar la acesta nu voi să mai revin, ci dăcă numai atât, că iubirea, carea ne-a creat, trebuie să fie totu așa de necuprinsă și de nemărginită ca și știința și puterea. Acesta e latura a treia a celui triumfiu misterios, despre care am grăit. Întru adevăr, noi nu scim, ce avem să-i mulțămim, abstragend delu crearea și ținerea acestui universu."

Dionisiu se opri pe un moment și privi în jur de sine.

"Închipuesce-ți, împăratul meu, — și adunarea acesta înaltă închipuescă și o asemenea, — închipuesce-ți, că soarta noastră și viața noastră, — închipuesce-ți, că într-o lume vizibilă ar fi pusă în mână celui mai bun dintre toți omenii, dar noi am ști totodată și aceea, că ar atîrna numai delu unu semău al lui, numai delu un moment de capritu, de manie ori de nerăbdare, ca starea noastră să se facă nesuferibilă, de pildă să se oprăcă răsărirea sărelui pe ȧiua de mănă

— ce ar fi de noi? Nu ar cuprinde o spaime nebună pe toți viețitorii? Nu s'ar nimici totu viața în urma nesiguranței, ce ar apăsa pe viețitori? Prin acestea nu voi să dăcă alta decâtu că ordinea minunată, legile de feru, metamorfosele statorite înainte, cari ne întimpină pretutindenea, sunt condițiuni necesare la guvernarea și susținerea lumii."

"Ce i-se pare lui Hateriu?" întrebă Augustu. "Resolviți și-a bine tema tinerele nostru prietini?"

"Împăratul meu, mai bine de cum ați fi crezut. Elu ne-a descoperit cugetele sale ca totu atâtea stănci de diamant. Alta nu pot să dăcă, decâtu că m'a făcut și pe mine să cred, că noi suntem chemați la viață și suntem susținuți de o ființă preafaltă — de acea ființă, despre care Dionisiu din Atena ne-a vorbitu cu atâta serioșitate, cu atâta convingere și inspirație."
(Va urmă.)

Editor și redactor răspundător:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 1825—1893.

(28) 1—2

Concursu.

Prin acesta se scrie concursu la *catedra de desen și de gimnaziu și alte institute gr. cat. rom. din Blăși.*

Cu catedra acesta e împreunat un salariu anual de 600 fl. v. a. adică șese sute floreni valută austriacă solvinți în rate lunare decursive începându din 1 Septembrie 1893.

Suplicele să se adreseze Venerabilului Consistoriu metropolitan până cel mult în 15 Iuliu 1893, însoțite de cartea de botăzu, și de documentele, cari arată calificățiunea și serviciile de până acum ale concurentului. Pe lângă condițiunile generale recerute la unu profesor de desen să cere cunoștința limbii române. Preferiți voru fi cei de religiune gr. catolică.

Blăși, din ședința consistorială ținută în 3 Iuliu 1893.

Ioan M. Moldovanu.
Vicariu capitulariu.

(26) 1—?

Publicățiune.

Averea mobilă ținătoare de masa rep. Aug. Lăday se va vinde prin licitațiune publică, și anume:

1. ca 6 vagone de grău și cucuruz în 15 Iuliu a. c. după a. la 2 ore în Petrifalău,
2. vitele în Blăși în prima ȧi a tirgului de vite, ce se ține la Blăși cu finea lui Iuliu, la 10—12 ore,

3. 85 hecto de vinu vechiu și nou în 2 Iuliu după a. la 2 ore în Petrifalău.

Blăși, 8 Iuliu 1893.

94 sz.
1893.

(27) 1—1

Arverési hirdetmény.

Alulirt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében, ezennel közhirrre teszi, hogy a balázsfalvi kir. járás-bíróóság 1801/892 számú végzése által monorai Gráfi Andrá és társai javára Konrad Simon és társai ellen 42 frt 30 kr. tőke és járulékai erejéig elrendelt kielégítési végrehajtása alkalmával bíróság lefogalt és 420 frtra becsült 2 drb 4 éves fejérszörű ökör és 2 drb feketeszörű bivalökörből álló ingóságok — frt tőke, ennek 189... év... hó... nap-jától járó kamatai 2 frt 10 kr., megállapított addigi költség hátralék 4 frt 30 kr. jelen hirdetményi és az ezutáni költségek erejéig nyilvános árverés útján eladának.

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. járás-bíróóság 374. sz. kiküldést rendelő végzés folytán Monoran alpereseknek lakásán leendő eszközésére 1893-k évi június hó 10-ik napjának délelőtt 10 órája határidőül kitűzetik és ahhoz venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok ezen árverésen, az 1881. évi LX. t. cz. 107. §-a értelmében, a legtöbbet ígérőnek becáron alul is eladatni fognak.

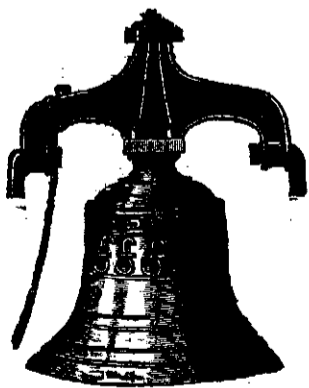
Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t. cz. 108. §-ában megállapított feltételek szerint lesz fizetendő.

Kelt Balázsfalván 1893-ik évi Május hó 26-ik napján.

Thát Gyögy,
kir. bir. végrehajtó.

Turnătoriu de clopote și de metalu a lui ANTONIU NOVOTNY

se recomandă P. T. publicului și comunelor pentru pregătirea din nou de clopote de totă mărimea, respective pentru combinarea mai multor clopote noue după tonuri statorite înainte, aranjate după sistemul nou, pre lângă garanție de mai mulți ani, cu corone de lemn ori de feru bătutu ori vătătu, așa că clopotele astfel construite se potu întorce ușor și de mai multe ori, prin ce clopotul se scutesce de crepare.

Recomandă mai ales invențiunea sa de **Clopote perforate**

cari sunt premiate de mai multe ori și privilegiate,

cari dau un sunet mai tare, mai durabil și adănc și așa un astfel de clopot de 200 kg. este egal cu altul de 260 kg. — Mai departe șoane din feru bătutu sub clopote, clopote de orologiu în totă mărimea și totu părțile de metalu, ce se țin de specialitatea asta. — Clopote de 150 kg. și mai mici și pompe de mână se potu afla tot-deuna în depositu. — Se recomandă pentru comisi câtu de multe

Antoniu Novotny,
Temesvár, Gyárvaros.

(19) 7—10

Cu deosebită stimă cueză a încunoștință pre Venerabilul Cleru greco-catolicu,

că precum și până acum iaș asupra-mi gătirea de **iconostase, amvone, altare**

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelor, în ce privesc lucrări de măsari și de sculptor, de colorare respective de marmorizare și de provodere cu icone sante, dimpreună cu aședarea acelor obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate șervesoi cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice au câștigatu recunoșcere deosebită, și totu mă îndreptătescu la șperarea, că Venerabilul Cleru mă va împărtăși ocașionalmente de prețuira-i încredere. Silința mea se va îndreptă totu-deuna într'acolu, că și de aci înainte se merită renumele celui bun, care mi-lam câștigatu până acum.

Prin tarifulu de zone dispărându departările, prin acesta capacitatea de concurență mi-sa mărită.

Rogându-mă pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ian. 1892

cu deosebită stimă

Carol Müller,

auritor și fabric. de recua. biseric.

(6) 17—52